

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Ahčin

**Zaposlovanje mladih v Sloveniji
v času gospodarske krize**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Ahčin

Mentor: doc. dr. Miroljub Ignjatović

**Zaposlovanje mladih v Sloveniji
v času gospodarske krize**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

*Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Miroljubu Ignjatoviću
za nasvete in pomoč pri izdelavi diplomskega dela.*

*Zahvala pa tudi moji družini in fantu Andreju,
ker so verjeli vame in me podpirali.*

Zaposlovanje mladih v Sloveniji v času gospodarske krize

Zaposlovanje mladih je problem, s katerim se srečujejo tako Slovenija kot tudi druge evropske države. Ta problem je posledica gospodarske krize, ki je poslabšala razmere v gospodarstvu, odražajo pa se tudi na trgu dela in jih najbolj občutijo mladi. Stopnja brezposelnosti mladih se iz meseca v mesec povečuje, saj se razmere ne izboljšujejo – delovna doba se podaljšuje, delež pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas je še vedno relativno visok, hkrati pa tudi mladi podaljšujejo izobraževanje. Posledica daljšega izobraževanja je pomanjkanje delovnih izkušenj in kompetenc, ki pa so ključni dejavnik pri delodajalcih. Slovenija poskuša z različnimi načini in ukrepi pomagati mladim pri njihovem zaposlovanju. Eden izmed pomembnih ukrepov v Sloveniji je Aktivna politika zaposlovanja. Empirični del prikazuje podatke o stopnji zaposlenosti mladih in celotne populacije, o stopnji zaposlenosti mladih med spoloma ter podatke o stopnji brezposelnosti mladih v Sloveniji in Španiji. Ključna ugotovitev je, da je položaj mladih na trgu dela v Sloveniji slab, čeprav se izvaja veliko ukrepov in načinov za povečanje stopnje zaposlenosti mladih. Vendar pa je v nekaterih državah položaj mladih še veliko slabši, na primer v Španiji.

Ključne besede: zaposlovanje mladih, brezposelnost mladih, gospodarska kriza, načini in ukrepi spodbujanja mladih k zaposlovanju.

Youth employment in Slovenia in times of economic crisis

Youth employment is a problem for Slovenia, as well as for other European countries. This problem is a consequence of economic crisis, which has worsened the economic situation. The same situation reflects also at the work market, especially amongst the young. The youth unemployment rate is increasing from month to month, as the situation is not getting any better – working time is getting longer, the number of permanent employment contracts is still relatively high, and young people are increasing their education periods. The result of longer education time is lack of working experience and competence, which are the key factor for employers. Slovenia is trying to help young people with their employment in various ways. One of very important actions is the Active employment policy. The empirical part of my thesis shows the information about employment rate of young people and general population, about employment rate of young people by gender, and about youth unemployment rate in Slovenia and Spain. The key finding is that the situation of young people at the work market in Slovenia is bad, in spite of all the actions and ways to increase the youth employment rate. Although there are some countries where the situation for young people is even worse, for example in Spain.

Key words: youth employment, youth unemployment, economic crisis, ways and actions to encourage young people to get employed.

KAZALO

1	UVOD.....	8
2	DEFINICIJE POJMOV	10
2.1	MLADI	10
2.2	ZAPOS LJIVOST	11
3	MLADI IN TRG DELA.....	12
3.1	SLOVENSKI TRG DELOVNE SILE.....	12
3.2	POLOŽAJ MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE V SLOVENIJI	13
3.2.1	Brezposelnost mladih v Sloveniji.....	13
3.2.1.1	Razlogi za brezposelnost mladih v Sloveniji.....	14
3.2.2	Znanje.....	15
3.2.3	Delovne izkušnje	16
3.2.4	Sociokulturni kapital	16
3.3	DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA POLOŽAJ MLADIH V SLOVENIJI NA TRGU DELOVNE SILE	16
3.3.1	Strukturni dejavniki.....	17
3.3.1.1	Demografski dejavnik – velikost skupin	17
3.3.1.2	Gospodarski dejavnik – gospodarska kriza	17
3.3.2	Institucionalni dejavniki.....	18
3.3.3	Individualni dejavniki	19
3.3.4	Povečanje fleksibilnosti na trgu delovne sile v Sloveniji.....	19
3.3.4.1	Fleksibilnost zaposlovanja mladih in fleksibilne oblike dela v Sloveniji	20
4	NAČINI IN UKREPI SPODBUJANJA MLADIH K ZAPOS LITVI	22
4.1	AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA	22
4.1.1	Hitrejša aktivacija brezposelnih, predvsem mladih in starejših	24

4.2	EVROPA 2020	24
4.3	NATEČAJ PROJECT PASSION (PROJECT PASSION COMPETITION).....	25
4.4	PRILOŽNOSTI ZA MLADE.....	25
4.5	DIALOG MLADIH.....	25
4.6	PRVA ZAPOSLOVANJE MLAJŠIH OD 26 LET	26
4.7	TVOJA PRVA ZAPOSLOVANJE EURES.....	26
5	RAZMERE V EVROPI.....	27
5.1	BREZPOSELNOST MLADIH V EVROPI.....	28
5.2	PREDSTAVITEV PODATKOV	29
5.3	UGOTOVITVE	38
6	SKLEP	40
7	LITERATURA.....	41

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Vrste brezposelnosti	13
--	----

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Brezposelnost mladih v Evropski uniji (27 držav).....	28
Tabela 5.2: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) v vseh evropskih državah v obdobju 2006–2012.....	30
Tabela 5.3: Stopnja zaposlenosti celotne populacije (15–64 let) v vseh evropskih državah v obdobju 2006–2012.....	32
Tabela 5.4: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) in celotne populacije (15–64 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012.....	33
Tabela 5.5: Stopnja zaposlenosti moških in žensk (15–24 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012	34
Tabela 5.6: Stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) v nekaterih evropskih državah v obdobju 2006–2012.....	36

KAZALO GRAFOV

Graf 3.1: Stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2011	14
Graf 5.1: Brezposelnost mladih v Evropski uniji (27 držav).....	29
Graf 5.2: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) in celotne populacije (15–64 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012.....	34
Graf 5.3: Stopnja zaposlenosti moških in žensk (15–24 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012..	35
Graf 5.4: Brezposelnost mladih (15–24 let) – Španija in Slovenija	37

1 UVOD

Mladina je družbena kategorija, ki je doživela eno izmed najobširnejših sprememb v zadnjih desetletjih. Vzrok te spremembe lahko najdemo v spreminjanju delovanja različnih področij, ki na kakršen koli način vplivajo na kakovost življenja mladih. To velja za izobraževanje, širše družbeno okolje, pogoje na trgu delovne sile, družinske odnose itd. V današnjem času je zato življenje mladih zaznamovano z negotovostjo in z iskanjem strategij za uspešno obvladovanje tveganj, s katerimi se spoprijemajo mladi (Boljka in Rakar 2009, 5).

V življenju posameznika je prelomno obdobje prehod od izobraževanja na trg dela. To obdobje prinaša nove odgovornosti, zadolžitve, nove življenjske vloge. Vendar pa se starostna meja ob prehodu dviga, saj se izobraževalni proces podaljšuje. Razlog za dvigovanje starostne meje lahko pripišemo izogibanju statusu brezposelnosti, saj imajo osebe, ki vstopajo na trg delovne sile, mladi, manj izkušenj v primerjavi z drugimi iskalci zaposlitve in so zato tudi težje zaposljivi (SURS 2010).

Zaposlovanje mladih ni nov proces, vendar pa predstavlja problem, ki ga bolj opazimo, kadar se dogajajo spremembe – na primer gospodarska kriza. Ta problem lahko zasledimo tako v Sloveniji kot tudi v Evropi. V času gospodarske krize se poslabšajo razmere v gospodarstvu. Ena izmed posledic tega je tudi zmanjšanje zaposlovanja. In ravno mladi so ena izmed najbolj ranljivih skupin na trgu delovne sile, saj jim primanjkuje delovnih izkušenj.

V svoji diplomski nalogi sem se posvetila predvsem mladim in njihovem položaju na trgu delovne sile. V prvem, teoretičnem delu diplomske naloge sem najprej predstavila dva osnovna pojma, kot sta mladi/mladina in zaposlenost. Nato sem predstavila razmere glede zaposlovanja mladih v Sloveniji – njihovo vključevanje na trg dela, dejavnike, ki vplivajo na položaj mladih na trgu delovne sile, brezposelnost mladih ter načine in ukrepe, ki spodbujajo mlade k zaposlitvi, ki jih izvaja Slovenija – predvsem Aktivna politika zaposlovanja, in tudi ukrepe v okviru Evropske unije. Na kratko pa sem povzela tudi razmere glede zaposlovanja in brezposelnosti mladih v Evropi.

V drugem delu diplomske naloge me je zanimalo predvsem, kakšna je stopnja zaposlenosti mladih in celotne populacije pred in med gospodarsko krizo in zakaj nastajajo take razlike v stopnjah zaposlenosti. Nato pa sem primerjala še Slovenijo in Španijo. To državo sem si izbrala, ker jo je gospodarska kriza močno prizadela na vseh področjih, torej tudi pri zaposlovanju mladih. Zanimalo me je predvsem, kakšen je položaj mladih v Sloveniji v primerjavi s Španijo, zato sem predstavila podatke o brezposelnosti mladih, jih primerjala s Slovenijo in poiskala razloge, zakaj je stanje tako, kot ga prikazujejo podatki. Vse podatke sem pridobila s pomočjo Eurostata, ki pa sem jih nato tudi grafično predstavila in analizirala. Postavila sem si tudi dve hipotezi:

Hipoteza 1: V času krize se v Sloveniji s poslabševanjem splošnega položaja na trgu delovne sile poslabšuje tudi položaj mladih na njem.

Hipoteza 2: Položaj mladih na trgu delovne sile v Sloveniji je slabši v primerjavi s položajem mladih na trgu delovne sile v Španiji.

2 DEFINICIJE POJMOV

2.1 *MLADI*

Mladi so pomemben del vsake družbe. In ker je tema diplomske naloge povezana z mladimi in njihovim problemom zaposlovanja, je pomembno, da na začetku na kratko opredelimo dva glavna pojma, to sta mladi in zaposljivost. Vendar pa se pri opredelitvi vedno znova srečujemo z vprašanjem objektivnosti glede starosti oziroma glede tega, kdaj določena oseba preide iz mladosti v odraslost.

Mednarodna organizacija dela (ang. ILO) definira pojem »mladi« kot starostno skupino od 15 do 24 let. Razlike se pojavljajo v načinu, kako posamezni državni statistični uradi definirajo in določajo ta pojem. Pri takih definicijah se pojavi problem pri določanju natančne starostne meje, saj nekateri mladi na trg dela vstopajo šele po 25 letu, v državah v razvoju (npr. Kitajska, Indija) pa obstaja veliko primerov, kjer je vstopna starost na trg dela nižja od 15 let. Zato je meja med otroki in mladino težko določljiva oziroma je zabrisana (ILO 2010). Statistični urad RS in tudi nekatere druge evropske države mladino opredeljujejo kot mlade ljudi, stare od 15 do 29 let, medtem ko Združeni narodi za prikazovanje podatkov o mladih na trgu delovne sile največkrat upoštevajo definicijo »mladine« in sem prištevajo vse mlade, ki so stari od 15 do 24 let (SURS 2007). Ta tradicionalna statistična opredelitev »mladosti« je bila določena z najnižjo starostjo, pri kateri oseba lahko zapusti obvezno šolanje in se že lahko zaposli oziroma prijavi pri službah za zaposlovanje, na drugi strani pa z dokončanjem rednega šolanja na najvišji izobrazbeni stopnji (Trbanc 2005, 161).

Pojma mladost in mladina predstavljata kompleksni družbeni pojmovni, ideološki in simbolni konstrukciji. Pri pojmu mladosti/mladine lahko razlikujemo več dimenzij, ki se prepletajo med seboj:

- fazo v življenjskem poteku posameznika ali posameznice,
- socialno skupino, ki jo označujejo določene oblike vedenja,
- nepopolni socialni status,

- starostno kohorto ali zgodovinsko strukturirano generacijsko enoto,
- idealni vrednostni pojem: npr. mladostnost v smislu vitalnosti, duševne svežine in živahnosti (Ule 1996, 10).

Trbančeva (2005, 161–162) navaja, da pojem mladost označuje življenjsko obdobje prehodov iz otroštva v odraslost oziroma obdobje, v katerem poteka proces vključevanja posameznikov v vse pomembnejše družbene vloge, s katerimi je določena odraslost. V obdobju mladosti tako posamezniki (mladi) razvijajo socialne veščine in sposobnosti za prevzemanje statusa odrasle osebe na različnih področjih – poklicnem oziroma delovnem, interaktivnem/partnerskem, politično-etičnem, potrošniško-kulturnem. Dokler se mladi ljudje tudi ekonomsko ne osamosvojijo, še naprej živijo neke vrste podaljšano otroštvo. Odvisni so predvsem od (primarne) družine in širše, od družbe. Pri mladih brezposelnost ni problematična samo z vidika umeščanja v sistem dela in prihodnjih kariernih možnosti mladih posameznikov, ampak tudi z vidika negativnih psiholoških posledic (npr. razvoj slabe samopodobe) in širših družbenih posledic (npr. podaljševanje socialne, ekonomske odvisnosti, pozno osamosvajanje itd.).

2.2 ZAPOSLJIVOST

Kot že povedano, je poleg pojma »mladi« pomemben tudi pojem »zaposljivost«. Zaposljivost je zelo širok pojem, ki ni natančno definiran. Kramberger (2007, 13) zaposljivost opredeli kot sposobnost (kompetentnost) ljudi, da jim uspe pridobiti novo delo za preživljanje v novih razmerah in med delovno kariero, kjer je vedno manj varnih zaposlitev. Lahko rečemo, da zaposljivost posameznika predstavlja neko privlačnost za delodajalca, hkrati pa predstavlja skupek znanj, izkušenj, spretnosti in drugih lastnosti, ki jih pri kandidatih za zaposlitev iščejo delodajalci. Mladi zaznavajo zaposlovanje oziroma zaposljivost kot neko prožnost in varnost. Razumljena je kot zelo pomembna, saj jim omogoča osamosvajanje (tako finančno kot tudi pri prevzemanju odgovornosti) in je pomemben dejavnik za doseganje odraslosti (Mladina 2010). Na zaposljivost vpliva več dejavnikov, kot so: sklopi ključnih tehnologij, ekonomski in družbeni odnosi, ki so odvisni od dosežene ravni gospodarskega razvoja, potrebe po obsegu proizvodnje, ki so odvisne predvsem od povpraševanja, preskrba z drugimi produkcijskimi faktorji – s kapitalom in plače kot cena dela (Križanič 2002, 111). Da mladi postanejo zaposljivi, pa morajo

vstopiti na trg delovne sile. V nadaljevanju diplomske naloge bom predstavila povezavo med mladimi in trgom delovne sile.

3 MLADI IN TRG DELA

Kljub ugodnim razmeram na trgu dela pred gospodarsko krizo v Sloveniji še vedno ostajajo težave na področju zaposlovanja mladih. Podatki o številu brezposelnih mladih, tudi tistih z visoko izobrazbo, in številu iskalcev prve zaposlitve so še vedno skrb vzbujajoči. Eden izmed vzrokov za nastalo stanje je tudi ta, da začnejo mladi relativno pozno razmišljati o načrtovanju kariere, po navadi šele takrat, ko zaključijo šolanje. Vprašanja trga dela vključujejo: zaposlenost, nezaposlenost, stopnje vključenosti in plače. Učinki trga dela imajo vplive tako na institucije kot na procese kolektivnih pogajanj (Labour market 2013).

3.1 SLOVENSKI TRG DELOVNE SILE

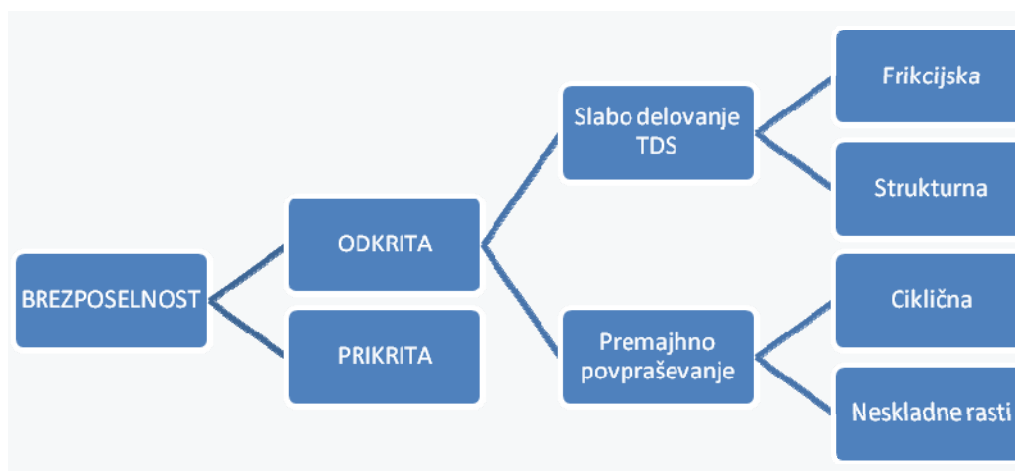
V zadnjem desetletju so se razmere na slovenskem trgu delovne sile zelo spremenile. Doživlja neko različico sprememb, ki so se v razvitih državah zgodile že v drugi polovici 20. stoletja. V Sloveniji je prejšnji sistem zagotavljal polno zaposlenost, to pa se je v današnjem času spremenilo. Transformacijska depresija, ki je bila prisotna konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let, ter prehod v sistem tržnega gospodarstva sta povzročila številne spremembe – povečala sta število brezposelnih in stopnjo brezposelnosti. Vzrok za te spremembe pa lahko najdemo v strukturnih spremembah in v pomanjkanju prostih delovnih mest (Ignjatović 2002, 12). Slovenski trg delovne sile ima značilnosti južnega dela Evrope. To pomeni, da zasledimo visok delež pogodb za določen čas in samozaposlitev in hkrati relativno nizek delež zaposlitev s krajšim delovnim časom. Vendar pa se v zadnjih nekaj letih povečuje delež zaposlenih s krajšim delovnim časom. Razlog za to lahko najdemo v subvencijah od države (Zakon o subvencioniranju polnega delovnega časa) (Ignjatović 2010,152). Kot že omenjeno, je ena izmed sprememb tudi stopnja brezposelnosti – predvsem mladih. Ker je v današnjih časih pereč problem, bom v naslednjem podpoglavju predstavila, katere vrste brezposelnosti poznamo in razloge zanje.

3.2 POLOŽAJ MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE V SLOVENIJI

3.2.1 Brezposelnost mladih v Sloveniji

V času gospodarske krize se že skoraj na vsakem koraku srečujemo s problematiko brezposelnosti, predvsem mladih. Brezposelnost je eden izmed makroekonomskih kazalcev. To so statistični podatki, ki prikazujejo aktualno stanje gospodarstva v določeni državi na konkretnih področjih ekonomije (industrija, trg dela, poslovne bilance itd.). Brezposelnost je izrazito podvržena cikličnim nihanjem, tako kratkoročnim kot dolgoročnim. Posameznike diskriminira in stopnjuje socialno diferenciacijo (Svetlik 1985, 9). Poznamo več vrst brezposelnosti (glej Sliko 3.1):

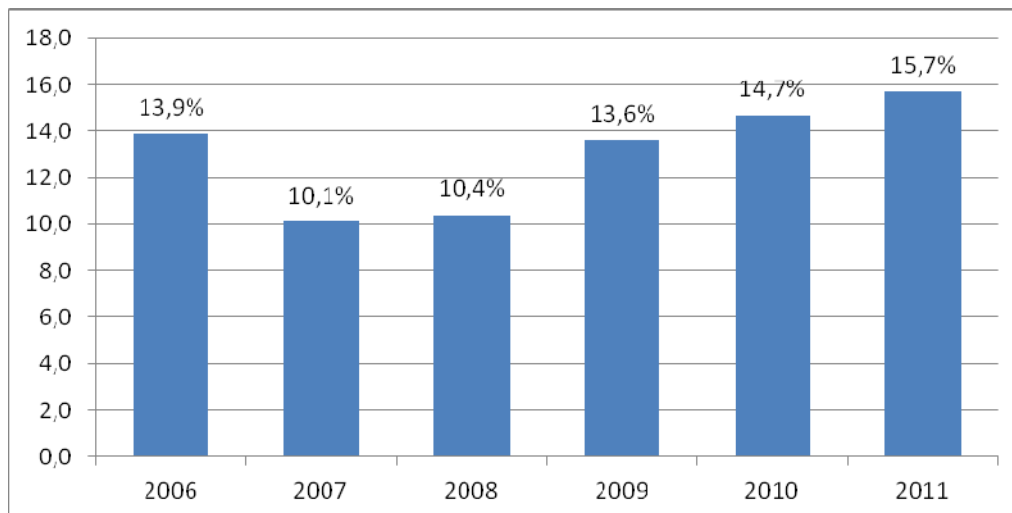
Slika 3.1: Vrste brezposelnosti

Vir: Svetlik (1985, 62).

Eden izmed ključnih problemov v slovenski družbi je brezposelnost. Kot že omenjeno, lahko vzrok za brezposelnost najdemo v gospodarski krizi, saj je opazno pomanjkanje delovnih mest in zaposlitvenih priložnosti. Delodajalci potrebe po delovni sili raje zadovoljijo na drugačne načine, na primer z nadurami ali z zaposlitvijo študentov. Na ta način se brezposelnost samo povečuje (ZRSZ 2011).

Graf 3.1: Stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2011

Vir: OECD (2013).

Smernice politike zaposlovanja na ravni Evropske unije in tudi znotraj posameznih držav veliko pozornosti namenjajo mladim brezposelnim z namenom preprečevanja njihove dolgotrajne brezposelnosti. Brezposelnost mladih pa ni edini problem. Zaradi prožnosti trga delovne sile se neprestano spreminjajo tudi priložnosti za zaposlitev, predvsem glede trajnosti in varnosti zaposlitve (Trbanc 2007, 39).

3.2.1.1 Razlogi za brezposelnost mladih v Sloveniji

Razlogi za brezposelnost ali težjo zaposljivost mladih so lahko različni. Mednje štejemo:

- upad obsega (varnih) delovnih mest,
- segmentacija – fleksibilizacija slovenskega trga dela,
- upokojevanje – vedno bolj zadržani odlivi s trga dela,
- ekspanzija šolstva – naraščajoči prilivi na trg dela (Kramberger 2007, 74).

Brezposelnost mladih pa je na neki način odvisna tudi od mladih samih oziroma njihovih značilnosti, ki so pomembne za vključevanje na trg dela. V nadaljevanju jih bom predstavila in opisala.

Mladinski trgi delovne sile predstavljajo tisti segment trga delovne sile, ki je najbolj izpostavljen različnim spremembam, nihanjem in kjer lahko zasledimo velike zahteve po prožnosti in prilagodljivosti. Mladi so pogosto najmanj zaščiten del delovne sile (Trbanc 2005, 163). Dogajanje na mladinskem trgu delovne sile je zelo odvisno od ekonomskih in družbenih dogajanj v Sloveniji. Na eni strani mladinski trg deli usodo celotnega slovenskega trga delovne sile (glede trendov zaposlovanja in brezposelnosti), na drugi strani pa ima nekaj pomembnih posebnosti, ki po svoje vplivajo na položaj mladih na trgu delovne sile in v družbi sploh. Mladi so specifična delovna sila, za katero je značilno pomanjkanje delovne zgodovine in delovnih izkušenj, saj šele stopajo na trg. Hkrati pa zanje velja, da so pogosto nosilci novih znanj in številnih novih socialnih ter tehničnih spretnosti in kompetenc (Ignjatović in Trbanc 2009, 40).

Trbanc in Verša (2002, 340–343) navajata tri sklope značilnosti, ki jih pogojuje mladost in ki so pomembne za delodajalca, in sicer:

- znanje,
- delovne izkušnje
- značilnosti, ki so posledica socializacije (sociokulturni kapital) ali osebnostnih lastnosti.

3.2.2 Znanje

Glavna prednost mladih, ki vstopajo na trg delovne sile, je najnovejše znanje. To znanje je vse kompleksnejše, saj se trajanje izobraževanja podaljšuje. Poleg tega pa se spreminjajo tudi vsebine izobraževanja. Za mlade, ki vstopajo na trg delovne sile, je značilen tudi sklop kompetenc in spretnosti, ki so posledica načina odraščanja v sodobnih družbah. Tako jim te omogočajo vrsto prednosti pred drugimi kategorijami delovne sile (Trbanc in Verša 2002, 340–341).

3.2.3 Delovne izkušnje

Mladim ob vstopu na trg delovne sile največkrat primanjkuje delovnih izkušenj in delovne usposobljenosti. Kot take jih vidijo, dojemajo tudi delodajalci. Zaradi teh pomanjkljivosti delodajalci ne morejo oceniti delovnih navad in lastnosti mladih, njihovo zaposlovanje pa pomeni določeno tveganje. Ravno zaradi tega se delodajalci raje odločajo, da mladim ponudijo bolj nestabilne in fleksibilne oblike zaposlitev (Trbanc in Verša 2002, 341–342).

3.2.4 Sociokulturni kapital

Sociokulturni kapital je skupek osebnostnih lastnosti, predhodnih izkušenj in socializacije. Vse naštetu označuje mlade ob njihovem vstopu na trg delovne sile. Opazimo lahko, da delodajalci osebnostnim lastnostim dajejo vse večji pomen, še posebej pri zaposlovanju na področju storitvenega sektorja. Na eni strani pripisane osebnostne lastnosti nasprotujoče si vplivajo na položaj mladih na trgu delovne sile, po drugi strani pa se mladi veliko lažje prilagajajo spremembam kot starejši delavci, so inovativni, manj zahtevni itd. (Trbanc in Verša 2002, 342–343).

Vendar pa moramo vedeti, da na zaposlovanje mladih ne vplivajo samo dejavniki, ki so delno odvisni od mladih samih oziroma, lahko bi rekli, osebni dejavniki. Poleg teh poznamo tudi dejavnike, na katere posameznik nima vpliva, in te bom predstavila v nadaljevanju.

3.3 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA POLOŽAJ MLADIH V SLOVENIJI NA TRGU DELOVNE SILE

Če hočemo preučevati zaposlovanje mladih, potem se moramo osredotočiti tako na makrovidik kot tudi mikrovidik. Z makrovidika so pomembni predvsem institucionalni in strukturni dejavniki, z mikrovidika pa individualni dejavniki (Trbanc 2007, 59). Na kratko bom predstavila vsakega izmed treh naštetih dejavnikov.

3.3.1 Strukturni dejavniki

Med strukturne dejavnike lahko štejemo predvsem **gospodarske** in **demografske**.

3.3.1.1 Demografski dejavnik – velikost skupin

Eden izmed demografskih dejavnikov je velikost različnih skupin mladih. Ta ima velik vpliv na hitrost zaposlovanja mladih. Pri zaposlovanju mladih je povezanost gibanj zaposlovanja z ekonomskimi cikli zelo izrazita. To gre pripisati veliki občutljivosti mladinske brezposelnosti na ekonomska nihanja. V obdobjih, kot sta recesija in stagnacija, brezposelnost najbolj in najprej prizadene mlade, ki šele vstopajo v sistem zaposlovanja – mlade po končanem šolanju in mlade, ki opravljajo nestabilne in nestalne zaposlitve. Za zaposlovanje mladih je bolj kot obseg pomembna struktura trga delovne sile. Z višanjem izobrazbene strukture se višajo tudi izobrazbene zahteve, hkrati pa se zmanjšuje stopnja brezposelnosti. Vendar pa je opazna razlika med mlajšo in starejšo generacijo. Starejši lahko pomanjkanje izobrazbe vsaj delno nadoknadijo z večletnimi delovnimi izkušnjami, s pridobljenim znanjem, medtem ko mladi teh lastnosti nimajo in so zato v slabšem položaju. Strukturna neskladja pa lahko zasledimo tudi na ravni visoko kvalificiranih poklicev (profesij). Tukaj gre za velik pritok dobro izobraženih mladih na trg dela, predvsem na področja, kjer ni velikega povpraševanja. Poznamo pa tudi primer, ko gospodarstvo ne more hitro absorbirati visoko izobraženih mladih, ki pridejo na trg dela. V takih primerih se mladi največkrat odločijo za zaposlitve, ki so manj zahtevne, manj plačane in za katere so sami preizobraženi. Take odločitve sprejmejo samo zato, da čim prej vstopijo na trg dela. Na hitrost prehodov mladih iz šolanja v zaposlitev pa imajo močan vpliv nacionalni trgi delovne sile oziroma njihovo delovanje, tj. fleksibilnost/togost in odprtost/zaprtoost posameznih tržnih segmentov (Trbanc 2007, 51–53).

3.3.1.1 Gospodarski dejavnik – gospodarska kriza

Eden izmed najpomembnejših gospodarskih dejavnikov je kriza. Konec 80. let je gospodarska kriza pripeljala do uvedbe tržnega gospodarstva in večje deregulacije delovanja trga dela. Posledica tega je bila izostritev vprašanja neenakih možnosti dostopa do zaposlitvenih

priložnosti. Zelo pomembni so postali dejavniki, ki vodijo k tej neenakosti in jo ohranjajo. Aktualno je predvsem vprašanje razlik, ki izvirajo iz različnih izobraževalnih dosežkov in drugih oblik vlaganj v človeški kapital (delovne izkušnje in neformalno izobraževanje) (Ivančič 1999, 13). Gospodarska kriza ima velik vpliv na trg dela, saj je ta eden izmed pomembnih mehanizmov prilagajanja gospodarstva morebitnim spremembam. Trg dela se lahko na spremembe odzove na različne načine, in sicer s fleksibilnostjo stroškov dela, z mobilnostjo dela, s prilagajanjem količine angažiranega dela – s spremembami v številu zaposlenih ali v številu delovnih ur. Na krizo lahko gospodarske družbe reagirajo tudi s spremembo plač in z zmanjševanjem povpraševanja po delu (UMAR 2010, 4). V Sloveniji so se znaki svetovne finančne in gospodarske krize pokazali že konec leta 2008, še bolj pa leta 2009. Kriza je imela vpliv na poslabšanje kazalnikov trga delovne sile. Zmanjšalo se je povpraševanje po slovenskih izdelkih in storitvah, kar je imelo za posledico zmanjšanje potreb po delu, povečano odpuščanje in povečanje brezposelnosti. Po dolgem obdobju zmanjševanja je od konca leta 2008 brezposelnost mladih spet začela naraščati (Ignjatović in Trbanc 2009, 50). Belovič (2012, 25) pravi, da je kriza Slovenijo prizadela bolj kot druge članice EU-ja predvsem zaradi slabih politik in problemov nedokončane tranzicije.

V Sloveniji je pomemben del protikriznih ukrepov *politika trga dela*. Ta skuša v kriznih časih omejiti vpliv krize na trg dela. Države v kriznem času posvečajo veliko pozornosti izvajanju programov aktivne politike zaposlovanja, uvajajo spodbude za fleksibilni delovni čas in njegovo krajšanje, spodbujajo programe izobraževanja in usposabljanja, vključevanje brezposelnih v te programe itd. (UMAR 2009, 87–88).

3.3.2 Institucionalni dejavniki

To so dejavniki, ki so povezani s strukturo in organizacijo izobraževalnega sistema (splošno, poklicno in strokovno izobraževanje), povezave med šolami in delodajalci ter institucionalizirani prehodi iz šolanja v zaposlitev – npr. vajeništvo, štipendije, programi zaposlovanja za iskalce prve zaposlitve itd. Poleg vpetosti delodajalcev v izobraževanje in usposabljanje pa je zelo pomembna tudi njihova zavzetost za zaposlovanje mladih, ki je v veliki meri odvisno od akcij politike zaposlovanja in spodbud. Pomemben mehanizem pri zaposlovanju mladih in pri

preprečevanju njihove brezposelnosti predstavljajo programi aktivne politike zaposlovanja (Trbanc 2007, 55–57). To bom podrobneje predstavila v poglavju o načinih in ukrepih spodbujanja mladih k zaposlitvi.

3.3.3 Individualni dejavniki

Med te dejavnike lahko štejemo lastnosti, po katerih se mladi na trgu delovne sile ločijo od starejših. Te lastnosti predstavljajo konkurenčno prednost ali pa slabost mladih na trgu delovne sile in so lahko resnične, objektivno določljive (npr. novo znanje, pomanjkanje delovnih izkušenj itd.) ali pa le pripisane (npr. osebne predstave delodajalcev o mladih itd.). Opazimo lahko, da so mladim velikokrat že pripisane določene lastnosti, kot so nestalnost, neresnost, manjša odgovornost, manjša pripadnost itd. Vendar pa to ne velja vedno, saj so mladi v določenih primerih veliko dovetnejši za spremembe (npr. v delovnem okolju), bolj inovativni, hitreje se prilagajajo situacijam, v katerih se znajdejo, so manj zahtevni itd. Ena izmed glavnih konkurenčnih prednosti mladih na trgu delovne sile je kompleksno in novejšo znanje, ki so ga pridobili skozi izobraževalni proces. Med prednosti lahko štejemo tudi spretnosti in kompetence, ki pri delodajalcih predstavljajo dodatne pogoje oziroma prednost v konkurenci za zaposlitev. Kompetence in spretnosti mladi pridobijo skozi izobraževalni sistem, pa tudi z lastnimi izkušnjami, socializacijo. Glavno pomanjkljivost mladih na trgu delovne sile pa predstavljajo delovne izkušnje. Teh imajo mladi bolj malo, saj zaradi podaljševanja izobraževanja kasneje vstopajo na trg dela (Trbanc 2007, 58–59).

Poleg že omenjenih in opisanih dejavnikov na položaj mladih na trgu dela pomembno vpliva tudi povečanje fleksibilnosti na trgih delovne sile.

3.3.4 Povečanje fleksibilnosti na trgu delovne sile v Sloveniji

V današnjih časih se srečujemo z drugačno obliko trga in tudi drugačnimi oblikami zaposlitve. Trgi postajajo vedno bolj odprti, fleksibilni. Zato vedno bolj prevladujejo atipične oblike zaposlitve. V nadaljevanju bom najprej predstavila pojem fleksibilnost in kako je povezan s težavami mladih pri zaposlovanju.

Spremembe pri vzorcih aktivnosti mladih so prisotne že kar nekaj časa. Kažejo se predvsem v povečani dinamiki prehodov med šolanjem, brezposelnostjo, zaposlenostjo in v povečani fleksibilnosti zaposlitev. Dinamika prehodov mladih je tesno povezana s spremembami na trgu delovne sile, te spremembe pa so posledica globalizacije, tehnološkega razvoja in povečane potrebe po fleksibilnosti delovne sile. Mladi se danes ob vstopu na trg delovne sile srečujejo s spremenjeno strukturo zaposlitvenih možnosti. Vse to pa se kaže v povečanem številu manj varnih zaposlitev, predvsem zaposlitev za krajši delovni čas in zaposlitev za določen čas. V zadnjih desetletjih se kot ena izmed fleksibilnih oblik dela pojavlja študentsko delo. Študentsko delo predstavlja vir pomembnih delovnih izkušenj. Upad stalnih zaposlitev, ki mladim ob vstopu na trg dela omejujejo izbiro, ima za posledico vedno pogostejše opravljanje netipičnih oblik dela. Upad števila stalnih zaposlitev in polarizacija v zaposlitvenih priložnostih za mlade pomenita povečanje negotovosti pri prehodu iz šolanja v zaposlitev (Trbanc in Verša 2002, 346–347).

3.3.4.1 Fleksibilnost zaposlovanja mladih in fleksibilne oblike dela v Sloveniji

Med najpomembnejše izzive zaposlovanja mladih lahko štejemo vse večjo prožnost slovenskega trga delovne sile, saj so njen ključen dejavnik prav mladi. Pri fleksibilizaciji trga delovne sile v Sloveniji gre za specifično obliko segmentacije, v katero so vključeni predvsem mladi, ki se tudi najpogosteje soočajo z njenimi negativnimi posledicami. Najbolj drastičen primer polarizacije slovenskega trga delovne sile je stanje v zaposlitvah za določen čas, ki je v Sloveniji med vsemi fleksibilnimi oblikami zaposlovanja izrazito nadpovprečno zastopano (Ignjatović in Trbanc 2009, 42). Za mlade težke razmere na trgu delovne sile predstavljajo negotovost in jih silijo v sprejemanje tveganih odločitev. Ker imajo manj delovnih izkušenj in ker primanjkuje delovnih mest za nedoločen čas, se morajo sprijazniti z negotovimi in slabo plačanimi zaposlitvami. Te pa ne omogočajo neodvisnosti, predvsem ekonomske, socialne varnosti ipd. (Ignjatović 4/2006, 68).

Fleksibilne oblike zaposlovanja so v zadnjem času vedno pogostejše, saj so posledica prilagajanja trenutnim tržnim razmeram. Zaradi precej toge zaščitne delovne zakonodaje ob zaposlitvah za nedoločen čas se delodajalci raje odločajo za fleksibilnejše oblike zaposlovanja, saj omogočajo hitrejšo prilagoditev trenutnim tržnim razmeram in zmanjšanje stroškov odpovedi delovnih razmerij. Te oblike so najpogostejše med mladimi in starejšimi delavci oziroma v starostnih

skupinah 15–24 in 55–64 let (Južnik Rotar 2007). Fleksibilne oblike dela in zaposlitve (ali atipične pogodbe o zaposlitvi) so vse razen zaposlitve za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Take oblike nastajajo predvsem zaradi gospodarske krize, in sicer pod pritiskom delodajalcev in zaradi deregulacije zaposlovanja s strani države (Svetlik 1994, 124). V Zakonu o delovnih razmerjih (v nadaljevanju ZDR-1) najdemo naslednje atipične pogodbe o zaposlitvi:

- pogodba o zaposlitvi za določen čas,
- pogodba o zaposlitvi med delavcem in delodajalcem, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku,
- pogodba o zaposlitvi zaradi opravljanja javnih del,
- pogodba o zaposlitvi s krajšim delovnim časom,
- pogodba o zaposlitvi za opravljanje dela na domu,
- pogodba o zaposlitvi s poslovodnimi osebami ali prokuristi.

Študentsko delo, ki v zadnjem obdobju narašča in predstavlja pomemben segment zaposlovanja mladih, je posebna oblika fleksibilizacije slovenskega trga delovne sile. Študenti tako predstavljajo lojalno konkurenco mladim univerzitetnim diplomantom, prvim iskalcem zaposlitve, pa čeprav naj ne bi šlo za enak segment trga delovne sile (Ignjatović 4/2006, 68).

V nadaljevanju svoje diplomske naloge bom predstavila še načine in ukrepe, ki jih izvajata tako Slovenija kot tudi Evropska unija. Ti naj bi spodbujali zaposlovanje mladih in jim pomagali pri čim lažjem in hitrejšem prehodu iz sistema izobraževanja v sistem zaposlenosti.

4 NAČINI IN UKREPI SPODBUJANJA MLADIH K ZAPOSLOTVI

Vključevanje mladih v zaposlovanje je institucionalizirano z različnimi zakonskimi in kolektivnimi predpisi, kjer sodelujejo država, delodajalci in sindikati, hkrati pa je odvisno tudi od delovanja tržnih mehanizmov. Eden izmed pomembnih mehanizmov spodbujanja zaposlovanja mladih so programi aktivne politike zaposlovanja. Programi, v katere se najpogosteje vključujejo mladi, so: programi usposabljanja na delovnem mestu, programi podpore za načrtovanje kariere in iskanje zaposlitve, klubi za iskanje zaposlitve itd. Eden izmed pomembnih ukrepov pri regulaciji zaposlovanja pa bi moral biti tudi vključevanje tako moških kot žensk v netipične poklice. Posledično bi s tem dosegli manjšo horizontalno in tudi vertikalno segregacijo (MDDSZ 2013).

Za reševanje problematike mladih (zmanjševanje brezposelnosti in večanje zaposlenosti mladih) imata tako Slovenija kot tudi Evropska unija pripravljene ukrepe in programe, s katerimi poskušata reševati nastalo problematiko. V nadaljevanju bom predstavila nekaj teh ukrepov in programov. V Sloveniji med najpomembnejše ukrepe sodi aktivna politika zaposlovanja.

4.1 *AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA*

Aktivna politika zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) so ukrepi, usmerjeni na trg dela. Njihov namen je, da se poveča zaposlenost in zmanjša brezposelnost, da se poveča zaposljivost oseb na trgu dela, pa tudi konkurenčnost in prožnost delodajalcev (Batič in Svetlik 2002, 196). *Zakon o urejanju trga dela (ZUTD)* uvaja nove ukrepe in hkrati povečuje učinkovitost izvajanja obstoječih ukrepov aktivne politike zaposlovanja (ZUTD).

Svetlik (1985, 107) navaja razloge, ki so pripeljali do oblikovanja in uporabe APZ. Ti se razlikujejo od države do države, nekateri pa so skupni vsem. Ti so:

- razprave o polni zaposlenosti,
- razprave o razrešitvi nasprotja med brezposelnostjo in inflacijo,
- velike strukturne spremembe v gospodarstvu,
- pomanjkljivosti sistemov izobraževanja,
- vse večja marginalizacija nekaterih družbenih skupin na trgu delovne sile,
- vstopanje velikega števila žensk in mladine na trg delovne sile in
- gospodarska kriza.

APZ je treba ločiti od pasivne politike zaposlovanja. Njen cilj ni posredovanje na trgu delovne sile, ampak le blaženje posledic njegovega delovanja. To lahko počne na več načinov – npr. z izplačevanjem nadomestil plač ob brezposelnosti, zavarovanjem delavcev itd. Osnovni namen APZ je zagotavljanje aktivnosti (predvsem ekonomske) in zaposljivosti čim večjemu številu posameznikov (Svetlik 2002, 174).

Ukrepi APZ, ki jih določa ZUTD, so:

- kreiranje delovnih mest,
- nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta,
- spodbude za zaposlovanje,
- spodbujanje samozaposlovanja,
- usposabljanje in izobraževanje (MDDSZ 2011).

Ukrepi APZ se bodo do leta 2015 izvajali z namenom:

- 1) hitrejše aktivacije brezposelnih, predvsem mladih in starejših,
- 2) izboljšanja konkurenčnosti gospodarstva z vlaganji v zaposlene,
- 3) delovne in socialne vključenosti ranljivih skupin na trgu dela in dolgotrajno brezposelnih,
- 4) odprave strukturnih neskladij na trgu dela na področju potrebnih znanj in veščin za zasedanje razpoložljivih delovnih mest (MDDSZ 2011).

Ignjatović (2010, 150) pravi, da se je (aktivna) politika zaposlovanja v preteklem obdobju izkazala za enega izmed najpomembnejših ukrepov države na področju trga delovne sile in zaposlovanja ter da imajo ukrepi APZ, ki jih določa ZUTD, pomembno vlogo tudi na področju pospeševanja aktivacije in zaposljivosti brezposelnih oseb.

4.1.1 Hitrejša aktivacija brezposelnih, predvsem mladih in starejših

Za preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost je pomembna hitrejša aktivacija brezposelnih oseb. Aktivacija mladih, tako v Sloveniji kot tudi na ravni Evropske unije, predstavlja prioriteto. Njen cilj je preprečiti pojav tako imenovane izgubljene generacije (MDDSZ 2011).

4.2 EVROPA 2020

Ena izmed strategij Evropske komisije je tudi Evropa 2020. Zaradi hitro spreminjajočega se sveta vedno bolj potrebujemo pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo EU. Vsi trije naštetih gospodarski vidiki, ki so medsebojno povezani, bi morali EU in državam članicam omogočiti produktivnost, visoko socialno kohezijo in zaposlenost (Evropska komisija 2012a). Glavna pobuda iz strategije Evropa 2020 je Mladi in mobilnost, ki mlade postavlja v središče načrtov Evropske unije na različnih področjih – oblikovanje gospodarstva, ki temelji na znanju, inovacijah, spretnostih, vključevanje na trg dela, usklajevanje s potrebami na trgu dela, ustvarjanje, udejstvovanje v družbi itd. Vsi naštetih dejavniki so pomembni za prihodnost Evrope in za njeno blaginjo. Strategija Evropa 2020 določa ambiciozne cilje za pametno, vključujočo in trajnostno rast. Glavno vlogo za doseganje teh ciljev imajo mladi. Ključni dejavniki za doseganje ciljev strategije Evropa 2020 in za izkoriščanje potenciala vseh mladih so predvsem kakovostno izobraževanje in usposabljanje, učinkovito vključevanje na trg dela in večji obseg mobilnosti mladih. Za vsako posamezno področje pa je svoje cilje določila tudi vsaka država članica. Strategija tako temelji na konkretnih ukrepih vsake države članice in na ravni Evropske unije (Evropska unija 2010).

4.3 NATEČAJ PROJECT PASSION (PROJECT PASSION COMPETITION)

Natečaj Project Passion je pripravila Evropska komisija. Njegov namen je pomoč mladim Evropejcem pri ustvarjanju zaposlitvenih priložnosti s pomočjo lastne ustvarjalnosti in digitalnih tehnologij. Nagrada tega natečaja je denarna in še plačana delovna praksa pri oglaševalski agenciji TBWA ali kateri drugi oglaševalski agenciji (Evropska komisija 2012b).

4.4 PRILOŽNOSTI ZA MLADE

Danes je v Evropski uniji že več kot pet milijonov mladih brezposelnih, 7,5 milijona mladih (15–24 let) pa niti ni zaposlenih niti se ne izobražuje ali usposablja. Ta problem se ne nanaša samo na mlade, ki so opustili šolanje, ampak vedno bolj tudi na univerzitetne diplomante, ki ne morejo najti prve zaposlitve. Eden izmed ukrepov Evropske komisije, ki jih bo tudi financirala s pobudo Priložnosti za mlade, je pomoč državam članicam v vrednosti 4 milijonov evrov za uvedbo programa Jamstvo za mlade. To bi omogočilo mladim, da se v štirih mesecih po koncu šolanja zaposlijo oziroma da se izobražujejo ali usposablajo. V letih 2012–2013 bo določenemu številu mladih zagotovljena tudi finančna pomoč pri iskanju zaposlitve v drugi državi članici (Eurodesk 2012).

4.5 DIALOG MLADIH

Nacionalni projekt Dialog mladih predstavlja 12 regionalnih dogodkov, ki se od junija 2012 odvijajo po Sloveniji. Na teh dogodkih sodeluje tudi Zavod RS za zaposlovanje. Najpomembnejši izziv na področju mladinske politike predstavlja zaposljivost mladih v Sloveniji. Namen tega projekta je spodbuditi mlade k aktivni udeležbi v družbi in prispevati k večji zaposljivosti mladih in njenemu izboljšanju. Potekale naj bi razprave med mladimi, centri, mladinskimi organizacijami (ZRSZ 2012).

4.6 PRVA ZAPOSLOITEV MLAJŠIH OD 26 LET

Država pa ne spodbuja samo mladih, ampak tudi delodajalce, da bi začeli zaposlovati tudi več mladih, mlajših od 26 let. 157. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljevanju ZPIZ-2) uvaja spodbude delodajalcem za prvo zaposlitev mlajših od 26 let. Če bo delodajalec prvič za nedoločen čas (tudi če bo delovni čas krajši od polnega) zaposlil osebo, mlajšo od 26 let, in bo na novo zaposlena oseba pri njem zaposlena neprekinjeno vsaj dve leti, bo za prvo leto zaposlitve lahko zahteval vračilo 50 % prispevka delodajalca, za drugo pa 30 %. To vračilo bo lahko zahteval, če ne bo uveljavljal vračila prispevkov ali enakovredne olajšave na kakšni drugi podlagi (npr. zadržanje prispevkov zaradi zaposlovanja invalidov). Spodbuda se je začela izvajati 1. julija 2013, vračilo prispevka pa bo mogoče zahtevati z vlogo na podlagi posebnega predpisa (ZPIZ-2).

4.7 TVOJA PRVA ZAPOSLOITEV EURES

To je ciljno usmerjena pobuda za zaposlitveno mobilnost, namenjena pa ni samo mladim, temveč tudi delodajalcem. Mladim naj bi pomagala najti delo, delodajalcem pa delavce v kateri koli izmed 27 držav članic EU. Hkrati pa je ta pobuda tudi ena izmed glavnih ukrepov pobud Mladi in mobilnostiz strategije Evropa 2020 in Priložnosti za mlade.

Tvoja prva zaposlitev Eures omogoča:

- pomoč in svetovanje pri iskanju zaposlitve in pri samem zaposlovanju,
- finančno podporo za mlade iskalce zaposlitve in zaposlene, ki želijo zamenjati službo, stare od 18 do 30 let, ki so pripravljeni delati v drugi državi, in za podjetja, ki zaposlujejo mlade evropske mobilne delavce in jim zagotavljajo program vključevanja za novo zaposlene.

Cilji pobude Tvoja prva zaposlitev Eures so:

- izboljšanje delovanja trgov dela v EU – predvsem pomoč pri zapolnjevanju deficitarnih delovnih mest,
- olajšanje prehodov na trgu dela – predvsem prehod iz izobraževanja ali usposabljanja v zaposlitev,
- zmanjšanje ovir za zaposlitveno mobilnost, ki zavirajo prosto gibanje delavcev v Evropi, in
- doseganje zaposlitvenega cilja iz strategije Evropa 2020, to je, da bo 75 % prebivalcev EU, starih od 20 do 64 let, imelo zaposlitev do leta 2020 (Evropska komisija 2013).

V poglavju, ki sledi, bom predstavila različne podatke za Slovenijo, EU in različne evropske države – med njimi tudi za Španijo, ki sem si jo izbrala kot državo za primerjavo s Slovenijo. Na podlagi prikazanih podatkov bom poskušala razjasniti vzroke za nastanek teh razlik.

5 RAZMERE V EVROPI

S problematiko zaposlovanja mladih in z veliko stopnjo brezposelnosti mladih se ne srečuje samo Slovenija, ampak celotna Evropa. Kot vemo, sta vzrok tej problematiki v veliki meri gospodarska kriza in podaljševanje šolanja. V obdobju gospodarske krize brezposelnost najprej prizadene tiste, ki v sistem zaposlenosti šele vstopajo. To so predvsem mladi, ki so ravnokar končali šolanje, ali pa mladi, ki so zaposleni za določen čas (Trbanc in Verša 2002, 346).

V skoraj celotni Evropski uniji lahko opazimo zmanjševanje deleža mladih delavcev. Zmanjševanje je na eni strani posledica nižje stopnje rodnosti, na drugi strani pa naraščanja števila oseb, ki so vključene v izobraževanje. To se podaljšuje ravno zaradi slabih razmer na trgu delovne sile. Poleg tega pa so mladi delavci bolj občutljivi za gospodarsko recesijo (Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu 2013). Ena izmed najizrazitejših značilnosti položaja

mladih v Evropi je negotovost na trgu dela. Ravno zato so mladi bolj izpostavljeni večjemu tveganju socialne izključenosti in socialne neenakosti tudi na drugih področjih (SURS 2009).

5.1 BREZPOSELNOST MLADIH V EVROPI

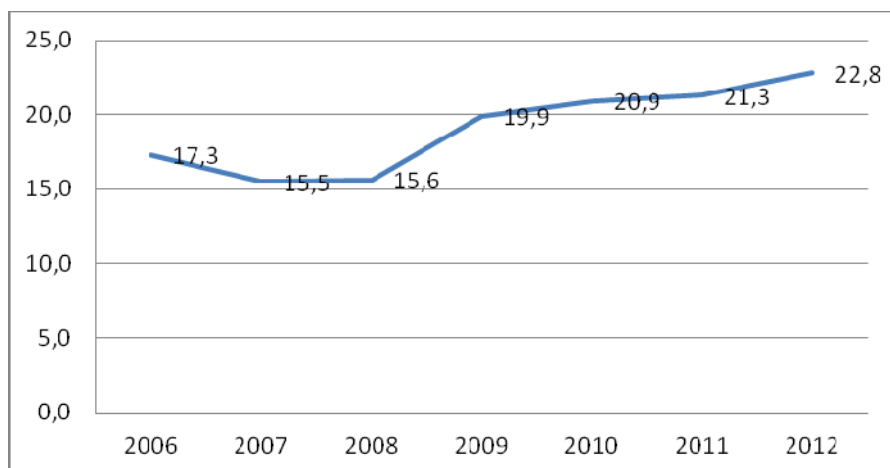
V večini evropskih držav je mladinska brezposelnost že več desetletij višja od splošnih stopenj brezposelnosti. V EU je bila stopnja brezposelnosti mladih konec leta 2008 kar dvakrat višja od stopnje brezposelnosti celotne populacije. Gospodarska kriza je mlade prizadela bolj kot katero koli drugo starostno populacijo (Eurostat 2013b). Po statističnih podatkih je v Evropski uniji brezposelnih okoli 5,5 milijona mladih. Kar 7,5 milijona mladih, ki so stari od 15 do 24 let, ni niti zaposlenih niti se ne izobražuje. Stopnja brezposelnosti mladih pa se iz leta v leto viša in že presega 20 %. To je dvakrat več kot stopnja brezposelnosti za vse starostne skupine skupaj in kar trikrat več kot stopnja brezposelnosti starejših od 25 let (Evropska unija 2010).

Tabela 5.1: Brezposelnost mladih v Evropski uniji (27 držav)

DRŽAVA/LETO	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 držav)	17,3	15,5	15,6	19,9	20,9	21,3	22,8

Vir: Eurostat (2013a).

Graf 5.1: Brezposelnost mladih v Evropski uniji (27 držav)

Vir: Eurostat (2013a).

5.2 PREDSTAVITEV PODATKOV

V Tabeli 5.2 in Tabeli 5.3 bom predstavila podatke o stopnji zaposlenosti mladih (15–24 let) in celotne populacije (15–64 let) v obdobju pred in med gospodarsko krizo (2006–2012). S prikazom teh podatkov bom poskušala potrditi oziroma ovreči prvo hipotezo, ki je: *V času krize se v Sloveniji s poslabševanjem splošnega položaja na trgu delovne sile poslabšuje tudi položaj mladih na njem.*

Tabela 5.2: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) v vseh evropskih državah v obdobju 2006–2012

DRŽAVA/LETO	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 držav)	36,6	37,3	37,4	35,0	34,0	33,7	32,9
Belgija	27,6	27,5	27,4	25,3	25,2	26,0	25,3
Bolgarija	23,2	24,5	26,3	24,8	22,2	22,1	21,9
Češka	27,7	28,5	28,1	26,5	25,2	24,7	25,2
Danska	64,6	65,3	66,4	62,5	58,1	57,5	55,0
Nemčija	43,5	45,4	46,6	46,0	46,2	47,9	46,6
Estonija	31,6	34,5	36,4	28,9	25,7	31,5	33,0
Irska	50,3	50,4	45,9	35,8	31,5	29,5	28,2
Grčija	24,2	24,0	23,5	22,9	20,4	16,3	13,1
Španija	39,5	39,1	36,0	28,0	24,9	21,9	18,2
Francija	29,8	31,0	31,3	30,4	30,2	29,9	28,8
Italija	25,5	24,7	24,4	21,7	20,5	19,4	18,6
Ciper	37,4	37,4	38,0	34,8	33,8	30,1	28,1
Latvija	35,9	38,4	37,2	27,7	26,4	25,8	28,7
Litva	23,7	25,2	26,7	21,5	19,2	19,1	21,6
Luksemburg	23,3	22,5	23,8	26,7	21,2	20,7	21,7
Madžarska	21,7	21,0	20,0	18,1	18,3	18,3	18,6
Malta	44,2	45,7	45,9	44,0	44,7	44,6	43,8
Nizozemska	66,2	68,4	69,3	68,0	63,0	63,5	63,3
Avstrija	54,0	55,5	55,9	54,5	53,6	54,9	54,6
Poljska	24,0	25,8	27,3	26,8	26,3	24,9	24,7
Portugalska	35,8	34,9	34,7	31,3	28,5	27,2	23,6
Romunija	24,0	24,4	24,8	24,5	24,3	23,8	23,9
Slovenija	35,0	37,6	38,4	35,3	34,1	31,5	27,3
Slovaška	25,9	27,6	26,2	22,8	20,6	20,2	20,1
Finska	42,1	44,6	44,7	39,6	38,8	40,4	41,8
Švedska	40,3	42,2	42,2	38,3	38,8	40,9	40,2
Velika Britanija	53,8	52,9	52,4	48,4	47,6	46,4	46,8
Islandija	72,1	74,3	71,7	61,5	61,7	62,5	65,4
Norveška	52,4	54,5	57,3	52,6	51,4	50,8	52,2
Švica	63,3	62,6	62,4	61,6	62,5	62,9	61,7
Hrvaška	25,5	26,5	27,1	25,6	23,0	20,1	16,9
Makedonija	14,4	15,2	15,7	15,7	15,4	14,4	15,5
Turčija	30,3	30,2	30,3	28,9	30,0	32,0	31,5

Vir: Eurostat (2013a).

V Tabeli 5.2 so predstavljeni podatki o stopnji zaposlenosti mladih od 15–24 let v vseh evropskih državah od leta 2006 do leta 2012. Kot lahko razberemo iz tabele, je bila v Sloveniji leta 2006 stopnja zaposlenosti mladih 35,0% in se je vse do leta 2008 povečevala. Takrat je bila stopnja zaposlenosti najvišja, in sicer 38,4%. Od leta 2008 pa se je začela zmanjševati in je bila leta 2011 31,5%, leta 2012 pa še nižja, in sicer 27,3%. Vzrokov za zmanjšanje stopnje zaposlenosti je več, vendar je najpomembnejši zagotovo pojav gospodarske krize leta 2008 in poslabšanje razmer v gospodarstvu. Iz podatkov je razvidno, da je imela Slovenija od leta 2007 pa do leta 2010 vedno višjo stopnjo zaposlenosti mladih, kot pa je bila povprečna stopnja v Evropski uniji. Vendar pa tudi v letih 2006, 2011 in 2012 ni velikega odstopanja med stopnjami zaposlenosti mladih v Sloveniji in Evropski uniji, pa čeprav je bila stopnja v Sloveniji takrat nižja od evropske. Podatki nam prikazujejo, da je tudi nekaj držav, ki so imele v celotnem obdobju 2006–2012 višjo stopnjo zaposlenosti med mladimi, kot pa je bila ta stopnja v Evropski uniji. Med te države sodijo: Švica, Norveška, Islandija, Velika Britanija, Švedska, Finska, Avstrija, Nizozemska, Malta in Danska. Najdemo pa tudi države, katerih stopnja zaposlenosti mladih je bila vedno nižja glede na stopnjo v Evropski uniji. Te države so: Turčija, Makedonija, Hrvaška, Slovaška, Romunija, Poljska, Madžarska, Luksemburg, Litva, Italija, Francija, Grčija, Estonija, Češka, Bolgarija, Belgija. Kot lahko vidimo, večina teh držav pripada Južni in Vzhodni Evropi, ki sta gospodarsko manj razviti kot Zahodna Evropa in sta v nekem zaostanku glede na Zahodno Evropo. Če primerjamo Slovenijo z njenimi sosedami, lahko opazimo, da ima višjo stopnjo zaposlenosti mladih v primerjavi z Italijo, Hrvaško in Madžarsko, v primerjavi z Avstrijo pa nižjo.

Vzroke za nižjo stopnjo zaposlenosti mladih v Sloveniji v primerjavi z državami, ki imajo višjo stopnjo zaposlenosti mladih, lahko iščemo v velikosti države, v velikosti populacije mladih, starih od 15 do 24 let, v velikosti in usmerjenosti trga, v konkurenčnosti gospodarstva, v izobraževalnih programih, v priložnostih za zaposlovanje in vključenosti delodajalcev v programe zaposlovanja, v razširjenosti določenih oblik pogodb o delovnih razmerjih, v politiki in reformah itd.

Tabela 5.3: Stopnja zaposlenosti celotne populacije (15–64 let) v vseh evropskih državah v obdobju 2006–2012

DRŽAVA/LETO	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 držav)	64,4	65,3	65,8	64,5	64,1	64,3	64,2
Belgija	61,0	62,0	62,4	61,6	62,0	61,9	61,8
Bolgarija	58,6	61,7	64,0	62,6	59,7	58,4	58,8
Češka	65,3	66,1	66,6	65,4	65,0	65,7	66,5
Danska	77,4	77,0	77,9	75,3	73,3	73,1	72,6
Nemčija	67,2	69,0	70,1	70,3	71,1	72,5	72,8
Estonija	68,1	69,4	69,8	63,5	61,0	65,1	67,1
Irska	68,7	69,2	67,6	62,2	59,6	58,9	58,8
Grčija	61,0	61,4	61,9	61,2	59,6	55,6	51,3
Španija	64,8	65,6	64,3	59,8	58,6	57,7	55,4
Francija	63,6	64,3	64,8	64,0	63,9	63,9	63,9
Italija	58,4	58,7	58,7	57,5	56,9	56,9	56,8
Ciper	69,6	71,0	70,9	69,0	68,9	67,6	64,6
Latvija	66,3	68,3	68,6	60,9	59,3	60,8	63,1
Litva	63,6	64,9	64,3	60,1	57,8	60,3	62,2
Luksemburg	63,6	64,2	63,4	65,2	65,2	64,6	65,8
Madžarska	57,3	57,3	56,7	55,4	55,4	55,8	57,2
Malta	53,6	54,6	55,3	55,0	56,1	57,6	59,0
Nizozemska	74,3	76,0	77,2	77,0	74,7	74,9	75,1
Avstrija	70,2	71,4	72,1	71,6	71,7	72,1	72,5
Poljska	54,5	57,0	59,2	59,3	59,3	59,7	59,7
Portugalska	67,9	67,8	68,2	66,3	65,6	64,2	61,8
Romunija	58,8	58,8	59,0	58,6	58,8	58,5	59,5
Slovenija	66,6	67,8	68,6	67,5	66,2	64,4	64,1
Slovaška	59,4	60,7	62,3	60,2	58,8	59,5	59,7
Finska	69,3	70,3	71,1	68,7	68,1	69,0	69,4
Švedska	73,1	74,2	74,3	72,2	72,1	73,6	73,8
Velika Britanija	71,6	71,5	71,5	69,9	69,5	69,5	70,1
Islandija	84,6	85,1	83,6	78,3	78,2	78,5	79,7
Norveška	75,4	76,8	78,0	76,4	75,3	75,3	75,7
Švica	77,9	78,6	79,5	79,0	78,6	79,3	79,4
Hrvaška	55,6	57,1	57,8	56,6	54,0	52,4	50,7
Makedonija	39,6	40,7	41,9	43,3	43,5	43,9	44,0
Turčija	44,6	44,6	44,9	44,3	46,3	48,4	48,9

Vir: Eurostat (2013a).

Podatki v tabeli 5.3 prikazujejo stopnjo zaposlenosti splošne populacije (15–64 let) v obdobju 2006–2012. Kot je razvidno iz danih podatkov, je stopnja zaposlenosti kar visoka. V vseh evropskih državah je stopnja zaposlenosti višja od 50 %, razen v Makedoniji in Turčiji, kjer je nižja od te meje. Stopnja zaposlenosti je v Sloveniji okoli 60%. Od leta 2006 do leta 2008 je stopnja naraščala, od leta 2008 naprej pa počasi padala. Vendar pa ta padeč ni velik. Če primerjamo stopnjo zaposlenosti v Sloveniji in Evropski uniji, opazimo, da sta približno enaki. Spet pa vidimo, da nekatere države precej izstopajo, in sicer po visoki stopnji zaposlenosti splošne populacije. Med te države sodijo: Švica, Norveška, Islandija, Danska, Avstrija, Švedska in Velika Britanija.

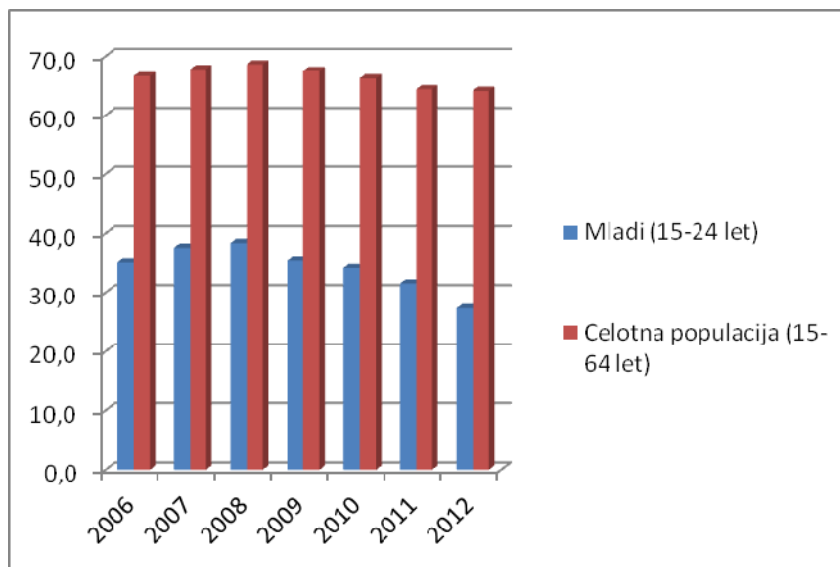
V prvih dveh tabelah sem predstavila podatke o stopnji zaposlenosti mladih (15–24 let) in celotne populacije (15–64 let) in jih na kratko povzela. Zdaj pa ju bom med seboj še primerjala. Tabela 5.2 in Tabela 5.3 nam jasno prikazujeta stopnje zaposlenosti celotne populacije in stopnje zaposlenosti mladih. V Sloveniji se je stopnja zaposlenosti obeh populacij od leta 2008 zmanjševala (glej Tabela 5.4 in Graf 5.2), vendar je stopnja zaposlenosti celotne populacije v vsem prikazanem obdobju kar dvakrat višja od stopnje zaposlenosti mladih. Vzroke za višjo stopnjo zaposlenosti celotne populacije lahko najdemo predvsem v slabih razmerah v gospodarstvu, ki so bolj prizadele ranjivejšo skupino – mlade, v izginjanju podjetij in s tem posledično tudi zmanjševanju števila delovnih mest, v podaljšanju starostne dobe za upokojitev, v še vedno veliki »zaščitenosti« starejših delavcev s pogodbami za nedoločen čas, vedno kasnejšem vstopu mladih na trg dela, pomanjkanju izkušenj mladih itd.

Tabela 5.4: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) in celotne populacije (15–64 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012

STAROSTNA SKUPINA/LETO	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mladi (15–24 let)	35,0	37,6	38,4	35,3	34,1	31,5	27,3
Celotna populacija (15–64 let)	66,6	67,8	68,6	67,5	66,2	64,4	64,1

Vir: Eurostat (2013a).

Graf 5.2: Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) in celotne populacije (15–64 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012

Vir: Eurostat (2013a).

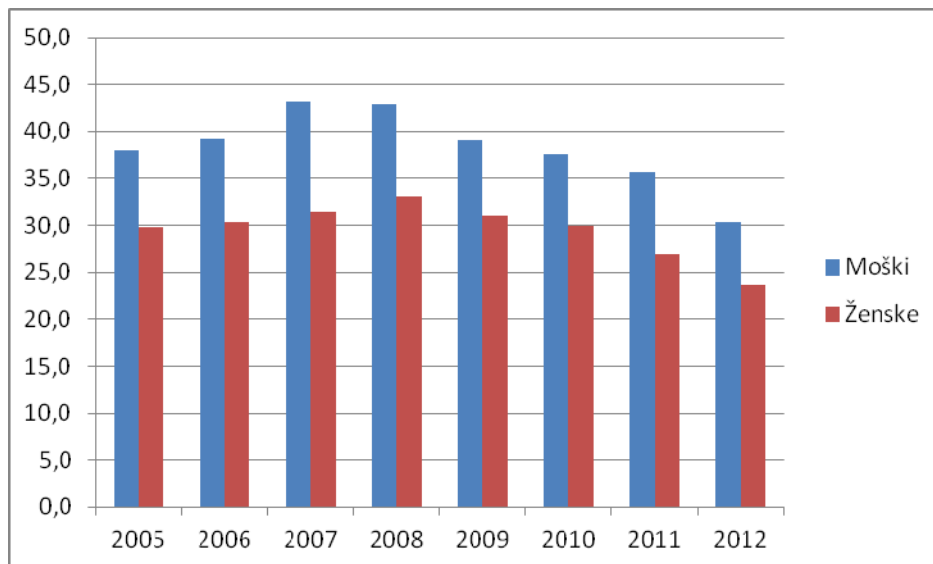
Zgoraj omenjena in opisana razlika v stopnji zaposlenosti med različnimi starostnimi skupinami pa ni edina razlika, ki jo lahko opazimo pri zaposlovanju mladih v Sloveniji. Ena izmed razlik je tudi stopnja zaposlenosti glede na spol. Spol je pri mladih pomembnejši faktor pri določanju stopnje zaposlenosti kot pa pri celotni populaciji.

Tabela 5.5: Stopnja zaposlenosti moških in žensk (15–24 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012

SPOL/LETO	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Moški	38,1	39,2	43,2	43,0	39,1	37,6	35,7	30,4
Ženske	29,8	30,3	31,4	33,2	31,0	30,0	26,9	23,7

Vir: Eurostat (2013a).

Graf 5.3: Stopnja zaposlenosti moških in žensk (15–24 let) v Sloveniji v obdobju 2006–2012

Vir: Eurostat (2013a).

Če primerjamo stopnjo zaposlenosti moških in žensk (15–24 let) v Sloveniji (glej Tabela 5.5 in Graf 5.3), lahko opazimo, da je stopnja zaposlenosti moških višja kot stopnja zaposlenosti žensk. Leta 2008, ko je bila Slovenija na vrhuncu uspešnosti in tik pred gospodarsko krizo, je bila stopnja zaposlenosti moških kar 43,0%, stopnja zaposlenosti žensk pa 33,2%. Ko pa je nastopila gospodarska kriza, so se razmere na trgu delovne sile poslabšale. Posledica tega je bilo zmanjšanje zaposlovanja, tudi zaposlovanja mladih. Zaposlenost moških je bila leta 2012 30,4%, zaposlenost žensk pa 23,7%. Vendar v celotnem obdobju 2006–2012 stopnja zaposlenosti moških ni nikoli nižja od stopnje zaposlenosti žensk. Eden izmed vzrokov je lahko struktura dela, zahtevnost dela (prevladujejo bolj fizična dela). Kot možen vzrok pa lahko navedemo tudi daljše šolanje žensk v primerjavi z moškimi. Za še višjo stopnjo zaposlenosti tako žensk kot tudi moških pa bi bilo potrebno zaposlovanje žensk tudi v bolj moških oblikah dela in zaposlovanje moških v bolj ženskih oblikah dela.

V teoretičnem delu sem predstavila tudi enega izmed problemov mladih, in sicer slab položaj mladih na trgu delovne sile. Ker vemo, da kriza ni prizadela samo Slovenije, ampak celotno Evropo, sem v Tabeli 5.6 predstavila podatke o stopnji brezposelnosti mladih v naključno

izbranih evropskih državah in jih na kratko povzela. Nato pa sem si izbrala Španijo za primerjavo s Slovenijo glede stopnje brezposelnosti. Postavila sem si tudi drugo hipotezo, ki se glasi: *Položaj mladih na trgu delovne sile v Sloveniji je slabši v primerjavi s položajem mladih na trgu delovne sile v Španiji*. Na podlagi podatkov o brezposelnosti mladih v teh dveh državah bom preverila veljavnost druge hipoteze.

Tabela 5.6: Stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let) v nekaterih evropskih državah v obdobju 2006–2012

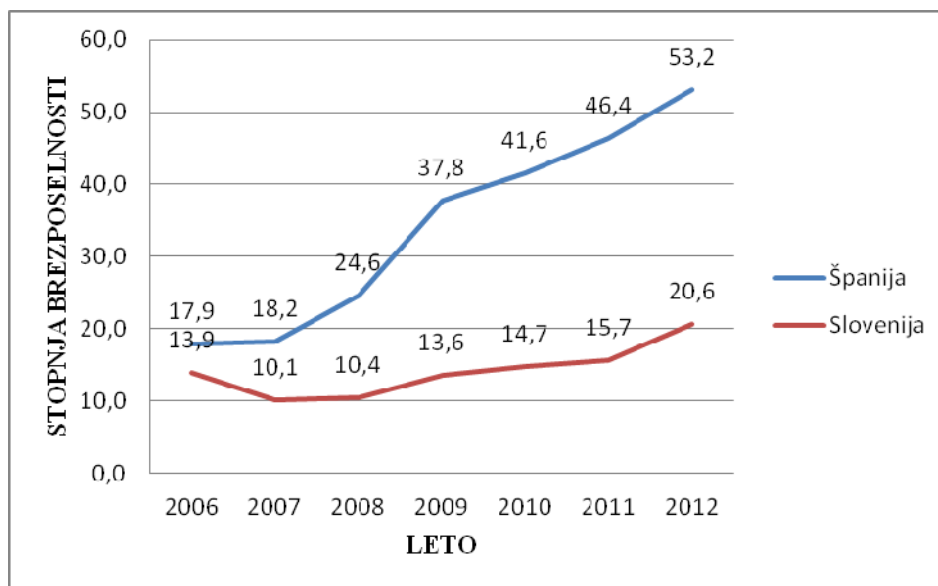
DRŽAVA/LETO	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 držav)	17,3	15,5	15,6	19,9	20,9	21,3	22,8
Danska	7,7	7,5	8,0	11,8	14,0	14,2	14,1
Španija	17,9	18,2	24,6	37,8	41,6	46,4	53,2
Italija	21,6	20,3	21,3	25,4	27,8	29,1	35,3
Madžarska	19,1	18,0	19,9	26,5	26,6	26,1	28,1
Avstrija	9,1	8,7	8,0	10,0	8,8	8,3	8,7
Portugalska	16,3	16,6	16,4	20,0	22,4	30,1	37,7
Slovenija	13,9	10,1	10,4	13,6	14,7	15,7	20,6
Finska	18,7	16,5	16,5	21,5	21,4	20,1	19,0
Švedska	21,5	19,3	20,2	25,0	24,8	22,8	23,6
Velika Britanija	14,0	14,3	15,0	19,1	19,6	21,1	21,0
Norveška	8,7	7,4	7,5	9,2	9,3	8,7	8,5
Švica	7,7	7,1	7,0	8,5	7,9	7,7	8,4
Hrvaška	28,9	24,0	21,9	25,1	32,6	36,1	43,0

Vir: Eurostat (2013a).

Tabela 5.6 nam prikazuje, kolikšno stopnjo brezposelnosti mladih imajo nekatere evropske države. Povprečna stopnja brezposelnosti Evropske unije se od leta 2007 nenehno zvišuje. Leta 2012 je bila 22,8%. Tudi v Sloveniji se je stopnja brezposelnosti mladih začela zviševati leta 2007. Vendar pa ima Slovenija med državami, ki sem si jih izbrala in so prikazane v Tabeli 5.6, razmeroma nizko stopnjo brezposelnosti mladih. Najnižjo stopnjo imajo predvsem Švica, Norveška, Avstrija, do leta 2008 tudi Danska (okoli 10% ali manj). Visoko stopnjo brezposelnosti mladih pa lahko opazimo predvsem pri Portugalski, Hrvaški, Italiji in Španiji. Slednja ima med izbranimi državami najvišjo stopnjo brezposelnosti mladih, in sicer 53,2%.

Za primerjavo si pogledjmo Španijo in Slovenijo (glej Graf 5.4). Španijo sem si izbrala na podlagi vsakodnevnega poročanja o težavah, ki jih je tam povzročila gospodarska kriza.

Graf 5.4: Brezposelnost mladih (15–24 let) – Španija in Slovenija

Vir: Eurostat (2013a).

Kot lahko vidimo iz grafa 5.4, se obema državam stopnja brezposelnosti mladih zvišuje iz leta v leto. Vendar pa lahko opazimo, da je stopnja brezposelnosti mladih v Španiji skoraj trikrat višja od stopnje brezposelnosti mladih v Sloveniji. Na kratko si pogledjmo, zakaj je v Španiji tako visoka stopnja brezposelnosti mladih.

V času pred gospodarsko krizo, ki se je v Španiji pojavila leta 2008, je bil gradbeni sektor eden izmed največjih zaposlovalcev mladih. V času nepremičninskega balona je bila ta panoga zelo hitro rastoča. Dodatno so k povečevanju balona prispevale nemške in evropske banke, ki so vlagale velikanske vsote. Nato pa je balon počil – umik tujega kapitala – in posledica tega so bili padec cen in veliki dolgovi gospodinjestev, podjetij in bank. V Španiji takega razpleta niso pričakovali in nanj niso bili pripravljeni – predvsem trg dela. Ta je bil ločen na dve skupini ljudi. Ljudje s pogodbami za nedoločen čas, ki so bili v večini, so ohranili svoje delovno mesto. Mlade pa, ki so bili v večini usmerjeni v gradbeni sektor in tudi manj oziroma slabo izobraženi, je to

močno prizadelo. Vendar pa problem ni samo v gradbeništvu, ampak tudi v drugih dejavnostih, npr. v industriji, kjer ni novih delovnih mest. Vedno bolj pa prihaja do izraza tudi slab izobraževalni sistem v Španiji, predvsem zaradi bolonjske reforme. Problem mladih v Španiji je, da imajo izobrazbo, toda premalo ali skoraj nič izkušenj. Ravno to pa je pomemben faktor za delodajalce pri iskanju novih kadrov. Zato so mladi prisiljeni opravljati manj zahtevna dela. Veliko mladih pa se že v času študija odpravi v tujino na izmenjave, ki jim jih omogočajo univerze, ali pa po končanem študiju iščejo zaposlitev v državah, kjer so razmere boljše kot pa v njihovi državi. ILO je v poročilu o Španiji zapisal, da bi se bilo treba za spodbujanje rasti zaposlovanja osredotočiti predvsem na izboljšanje strukturnih reform – višja produktivna rast, večja konkurenčnost itd. (ILO 2011; OECD 2012).

Razmere v Sloveniji niso nič kaj boljše in drugačne, kot jih lahko zasledimo v Španiji. Tudi mladi v Sloveniji se spopadajo s pomanjkanjem izkušenj, kar ima za posledico otežen vstop na trg dela. Zato podaljšujejo izobraževanje, kar pa jim v današnjih razmerah ne prinaša prednosti v primerjavi s starejšo populacijo. Problem slovenskega trga dela je, da je majhen in se vedno bolj krči, je premalo fleksibilen za razmere, v katerih se je znašla Slovenija, premalo konkurenčen itd. Zaradi slabih razmer v gospodarstvu in zaradi nekonkurenčnosti gre vedno več podjetij v stečaj in s tem se izgublajo delovna mesta. Zato mladi, ki so perspektivni, odhajajo v tujino po delovne izkušnje ali pa celo po boljšo zaposlitev, primerno svoji izobrazbi. Eden izmed glavnih problemov v Sloveniji in tudi v Španiji pa je še vedno prevelik delež pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas, ki prevladujejo predvsem pri starejši populaciji.

5.3 UGOTOVITVE

Podatki, pridobljeni na spletni strani Eurostata, prikazujejo, da se je stopnja zaposlenosti mladih občutno zmanjšala. Če primerjamo stopnje zaposlenosti v Sloveniji glede na spol lahko opazimo, da se je stopnja zaposlenosti res zmanjšala, vendar je stopnja zaposlenosti moških (15–24 let) vseeno višja kot pa stopnja zaposlenosti žensk (15–24 let). Iz prikazanih grafov in tabel lahko vidimo tudi, da se je stopnja zaposlenosti tako mladih kot tudi starejših zmanjšala. Vendar pa vseeno lahko opazimo, da se je stopnja zaposlenosti pri mladih znižala bolj kot pri starejših. Vzrok za to lahko najdemo v togosti slovenskega trga dela, v zaposlovanju mladih v fleksibilnih

oblikah zaposlitve, predvsem pa v gospodarski krizi, ki je ohromila tako svetovno kot tudi slovensko gospodarstvo. Vse te dejavnike veliko bolj občutijo mladi, ki so ranljiva skupina, ko vstopajo iz procesa izobraževanja na trg dela. Problem se pojavi, ker se delodajalci izogibajo zaposlovanju mladih predvsem zaradi primanjkljaja izkušenj. Problem gospodarske krize pa občutimo tudi zato, ker je Slovenija v primerjavi z drugimi evropskimi državami majhna in ima majhen trg, njeno gospodarstvo, omejeno predvsem na slovenski trg in trg nekdanje Jugoslavije, pa je nekonkurenčno. Problem vidim tudi v tem, da naše gospodarstvo, čeprav ga je močno prizadela gospodarska kriza, ne zna ceniti vsega, kar ima, in na žalost svoje obrate ter proizvodnjo prodaja drugim evropskim državam. Veliko škodo pa dela tudi država, ki vse procese, potrebne za regeneracijo našega gospodarstva, organizira prepočasi in včasih tudi z napačnimi odločitvami. Če vzamemo za primer Švico, lahko vidimo, da se stopnja zaposlenosti mladih ne glede na leto – čas gospodarske krize ali ne – ne spreminja veliko in ostaja nekaj nad 60 %. Poleg vsega že omenjenega pa je problem tudi v izbiranju smeri izobraževanja. Opažamo, da je zelo velik naval na družboslovne smeri, medtem ko primanjkljaj občutijo v naravoslovnih smereh. Tudi to bi bilo treba nekako regulirati in tako izboljšati nastalo situacijo.

6 SKLEP

Čas gospodarske krize je čas sprememb – bolj v negativnem smislu kot pozitivnem. Spremembe se dogajajo povsod. Tudi v zaposlovanju. In te spremembe najbolj občutijo prav mladi, ki vstopajo na trg dela. Vedno več je fleksibilnih oblik zaposlovanja, vedno več mladih je brezposelnih, saj imajo zaradi slabih razmer na trgu dela in zaradi vedno daljšega izobraževanja vedno manj izkušenj in so s tem manj zanimivi za delodajalce.

Prvo hipotezo, ki pravi, da se v času krize v Sloveniji s poslabševanjem splošnega položaja na trgu delovne sile poslabšuje tudi položaj mladih na njem, lahko potrdim. To dokazujejo podatki, ki sem jih pridobila s pomočjo Eurostata in jih prikazujeta tabeli 5.2 in 5.3. Iz prikaza stopnje zaposlenosti mladih in stopnje zaposlenosti celotne populacije je razvidno, da kljub gospodarski krizi stopnja zaposlenosti celotne populacije ostaja nekaj nad 60 %, medtem ko se stopnja zaposlenosti mladih zmanjšuje iz leta v leto. Hkrati pa se gospodarska kriza v Sloveniji iz leta v leto še pogloblja. Tako negativno rast bi bilo treba čim hitreje zaustaviti. Vendar pa bo to težko izvedljivo, saj država sprejema zakone, ki npr. podaljšujejo delovno dobo in starost delavcev in s tem zapirajo mladim možnosti za čim hitrejšo vključitev na trga dela.

Druga hipoteza se glasi, da je položaj mladih na trgu delovne sile v Sloveniji slabši v primerjavi s položajem mladih na trgu delovne sile v Španiji. To hipotezo moram ovreči. Čeprav je v obeh državah problematika glede zaposlovanja mladih zelo pereč problem in je Slovenija glede na velikost države in usmerjenost trga v veliko slabšem položaju kot Španija, je vseeno stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji nižja kot pa v Španiji.

Problematika glede zaposlovanja mladih je velik problem tako v Sloveniji kot tudi drugod po Evropi. Zato bi bilo treba mladim večkrat ponuditi različne priložnosti in jim omogočiti pridobivanje čim več izkušenj, novih znanj, kompetenc, saj bi bili le tako lahko konkurenčni preostalim ljudem na trgu dela.

7 LITERATURA

1. Batič, Mavricija in Ivan Svetlik. 2002. Aktivna politika zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, 174–197. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Belovič, Mario. 2012. Grožnja »izgubljene generacije« tudi pri nas vse večja. *Delo*, 25(5. februar).
3. Eurodesk. 2012. *Priložnosti za mlade*. Dostopno prek: http://www.eurodesk.si/eurodesk/novice/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=808&cHash=b92393c75472a727f0b04e3324885073 (25. april 2012).
4. Eurofound. 2013. *Labour Market*. Dostopno prek: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/labourmarket/index.htm> (15. junij 2013).
5. Eurostat. 2013a. *SearchDatabase*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (25. maj 2013).
6. --- 2013b. *YouthUnemployment*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Youth_unemployment (22. marec 2013).
7. Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu. 2013. *Mladi delavci*. Dostopno prek: http://www.osha.mdds.gov.si/resources/files/pdf/Factsheet_69__Mladi_delavci_2013_dejstva_in_stevilke_Zaposlovanje_mladih.pdf (10. junij 2013).
8. Evropska komisija. 2012a. *Evropa 2020*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/index_sl.htm (10. april 2013).
9. --- 2012b. *Project Passion*. Dostopno prek: <http://eskills-week.ec.europa.eu/projectpassion> (25. april 2012).

10. --- 2013. *Tvoja prva zaposlitev Eures*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/3818/prirocnik_prva_zaposlitev_v_eu.pdf (10. maj 2013).
11. Evropska Unija. 2010. *Mladi in mobilnost*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/higher/yom_sl.pdf (29. marec 2013).
12. Ignjatović, Miroljub. 2002. Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, 12–31. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. --- 2006. Položaj mladih na trgu delovne sile. *IB Revija* (4): 66–69.
14. --- in Martina Trbanc. 2009. Zaposlovanje in brezposelnost mladih: aktivni, fleksibilni in prilagodljivi . V *Med otroštvom in odraslostjo: analiza položaja mladih v Sloveniji*, ur. Tatjana Rakar in Urban Boljka, 39–55. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
15. Ignjatović, Miroljub. 2010. Slovenski trg delovne sile – med ekonomsko učinkovitostjo in socialno pravičnostjo . V *Nesocialna Slovenija: Smo lahko socialna, obenem pa gospodarsko uspešna družba?*, ur. Urban Vehovar, 141–157. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
16. International Labour Organization (ILO). 2010. *Global Employment Trends For Youth*. Dostopno prek: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_elm/---trends/documents/publication/wcms_143349.pdf (10. maj 2013).
17. --- 2011. *The Employment Crisis in Spain*. Dostopno prek: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_policy/documents/meetingdocument/wcms_162947.pdf (12. junij 2013).
18. Ivančič, Angelca. 1999. *Izobraževanje in priložnosti na trgu dela*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.

19. Južnik Rotar, Laura. 2007. Razširjenost fleksibilnih oblik zaposlovanja. *IB Revija* (3–4): 91–101.
20. Kramberger, Anton in Samo Pavlin. 2007. *Zaposljivost v Sloveniji – analiza prehoda iz šol v zaposlitev: stanje, napovedi, primerjave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Križanič, France. 2002. Politika zaposlovanja in gospodarska politika. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, 96–116. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Lavrič, Miran, Sergej Flere, Rudi Klanjšek, Bojan Musil, Andrej Naterer, Andrej Kirbiš, Marko Divjak, Petra Lešek in Marina Tavčar Krajnc. 2010. *Mladina 2010*. Dostopno prek: http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/slike/mladina_2010/Mladina2010-2.pdf (20. junij 2012).
23. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ). 2011. *Smernice za izvajanje ukrepov APZ za obdobje 2012 – 2015*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/smernice_apz_2012_2015.pdf (11. april 2013).
24. --- 2013. *Trg dela in zaposlovanje*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti_in_evropska_koordinacija/delovna_podrocja_enake_moznosti_zensk_in_moskih/trg_dela_in_zaposlovanje/ (2. april 2013).
25. OECD. 2012. *Economic Surveys Spain*. Dostopno prek: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-surveys-spain-2012_eco_surveys-esp-2012-en (12. junij 2013).
26. ---2013. *Youth Unemployment rate*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/employment/youth-unemployment-rate_20752342-table2;jsessionid=2uwvge3oq16au.x-oecd-live-02 (24. april 2013).

27. Rakar, Tatjana in Urban Boljka. 2009. *Med otroštvom in odraslostjo: Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport – Urad za mladino in inštitut RS za socialno varstvo.
28. Statistični urad RS (SURS). 2007. *Ob 12. Avgustu, mednarodnem dnevu mladih..* Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1040 (16. april 2012).
29. --- 2009. *Mladi v Sloveniji*. Dostopno prek: <https://www.stat.si/doc/pub/mladi2009-SLO.pdf> (5. maj 2012).
30. --- 2010. *Mednarodni dan mladih*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3316 (15. april 2012).
31. Svetlik, Ivan. 1985. *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
32. --- 1994. Fleksibilne oblike dela in zaposlitve v Sloveniji. V *Zaposlovanje: približevanje Evropi*, ur. Sonja Priher in Ivan Svetlik, 123–138. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. Svetlik, Ivan, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc. 2002. *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
34. Trbanc, Martina in Doroteja Verša. 2002. Zaposlovanje mladih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, 338–369. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
35. Trbanc, Martina. 2005. Zaposlovanje in brezposelnost mladih. V *Otroci in mladina v prehodni družbi: Analiza položaja v Sloveniji*, ur. Andreja Črnak-Meglič, 161–188. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino, Maribor: Aristej.
36. --- 2007. Poti mladih v zaposlitev: primerjava Slovenije z drugimi državami EU. V *Zaposljivost v Sloveniji – analiza prehoda iz šol v zaposlitev: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 38–63. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

37. Ule, Mirjana. 1996. *Mladina v devetdesetih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče: Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Urad RS za mladino.
38. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). 2009. *Ekonomski izzivi*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2009/III.pdf (4. maj 2012).
39. --- 2010. *Ekonomski izzivi*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2010/Izzivi_2010s.pdf (4. maj 2012).
40. *Zakon o delovnih razmerjih*(ZDR-1). Ur. l. RS 21/2013. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=112301> (19. junij 2013).
41. *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju* (ZPIZ-2). Ur. l. RS 96/2012. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=110802> (15. junij 2013).
42. *Zakon o urejanju trga dela* (ZUTD). Ur. l. RS 80/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=100223> (11. marec 2013).
43. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ).2011. *Brezposelnost v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://zavodzazaposlovanje.org/brezposelnost> (20. junij 2012).
44. --- 2012. *Dialog mladih*. Dostopno prek: <http://www.ess.gov.si/obvestila/obvestilo?aid=429> (25. januar 2013).